

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ OBRANNÉ OPERACE

Cílem ženijního zabezpečení obranné operace za této situace bude vytvoření nezbytných podmínek k zastavení útočné operace nepřítele, způsobení maximálních ztrát jeho úderným uskupením, udržení důležitých operačních prostorů, získání času a sil pro vytvoření protitúderního uskupení a jeho přípravu k vedení protitúderu.

Obsah ženijního zabezpečení je dán charakterem a způsobem vedení bojové činnosti, operační sestavou, množstvím vlastních vojsk, charakterem terénu v pásmu operace a stupněm ženijní přípravy válčiště, uskupením a možnostmi nepřítele, roční dobou a přírodními podmínkami.

Správné pochopení operační situace, za které se připravuje a bude vést první obranná operace, dovoluje určit obsah a hlavní úkoly ženijního zabezpečení. Jsou to:

- ženijní zabezpečení přikrytí státní hranice vyčleněnými vojsky stálé pohotovosti,

- zabezpečení přesunu vojsk a zaujetí prostorů v operační sestavě frontu,

- postupné budování jednotlivých pásem obrany a zřizování systému taktických a operačních zátarasů s důrazem na směry předpokládaných úderů nepřítele,

- příprava a vedení protitúderu.

Činnost ženijního vojska při jejich plnění bude především ovlivněna:

- lhůtami bojové a mobilizační pohotovosti útvarů a svazků ženijního vojska,

- místy jejich dislokace a vzdáleností od prostorů bojové činnosti v operační sestavě frontu,

- stupněm sladěnosti, vycvičenosti a připravenosti útvarů a svazků ženijního vojska k plnění úkolů v souladu s jejich bojovým předurčením,

- možnostmi soustředit ženijní síly a prostředky na hlavních směrech k plnění rozhodujících úkolů ženijního zabezpečení,

- stavem a rozsahem ženijních opatření na teritoriu již v době míru.

Ženijní zabezpečení první obranné operace představuje soubor opatření, jejichž realizace je závislá na řadě faktorů — v popředí je faktor času. Ten ovlivňuje především počet vlastních sil a prostředků, které budou k dispozici v době zahájení agrese nepřítelem.

Na základě zhodnocení současných lhůt mobilizační pohotovosti hlavních svazků je třeba počítat s tím, že kromě svazků stálé pohotovosti bude použito ostatních vázáno minimální dobou potřebnou ke splnění opatření bojové a mobilizační pohoto-

vosti a zabezpečení přesunu do operační sestavy. Tato doba může trvat 2 až 3 dny.

V rámci ženijního vojska je situace ještě složitější. Je třeba počítat s tím, že kromě ženijních jednotek a útvarů divizí stále pohotovosti může období mobilizačního a operačního rozvíjení ženijního vojska od vyhlášení plné bojové pohotovosti představovat u armádního a frontového kompletu minimálně 2 až 5 dnů. Podaří-li se nepříteli utajit přípravu na válku a zahájit ji s překvapením, nebude část našich vojsk včetně ženijních schopna do zahájení agrese splnit plánovaná opatření k dosažení plné bojové pohotovosti a zaujetí operační sestavy. Budou nucena uskutečňovat mobilizaci a přesuny do prostorů bojové činnosti postupně, v závislosti na dosažení bojové pohotovosti v prostorech zmobilizování.

Přitom mobilizace a přesuny svazků a útvarů do operační sestavy budou narušovány údery vysoce přesných zbraní, letectva, bojovou činností vzdušných výsadků a diverzních jednotek nepřítelů.

Proto je třeba, pokud to bude možné v době zvýšeného ohrožení, vzhledem k složitostem ženijního zabezpečení a hlavně délce bojové a mobilizační pohotovosti útvarů a svazků ženijního vojska, zabezpečit jejich skryté mobilizační a operační rozvinutí. Jde zejména o ženijní a ženijní zatarasovací prapory a pontonové pluky.

Zvláštní význam pro zabezpečení přípravy prvních obranných operací mají **ženijní opatření uskutečňovaná již v míru v rámci operační přípravy státního území.** Mezi tato opatření především patří:

- budování míst velení a objektů k ochraně živé síly,
- příprava a údržba komunikací ve vyhrazených prostorech a příprava a budování přepravišť na důležitých řekách,
- údržba vybudovaných objektů polní obrany, SLO a STO,
- budování stálých zařízení k ničení na objektech pozemních komunikací, včetně vyčlenění potřebných zásob ženijní munice,
- vyčlenění zdrojů pitné vody pro potřebu vojsk.

Plánování ženijního zabezpečení obranné operace frontu se organizuje na základě rozhodnutí velitele frontu, jeho pokynů a nařízení pro ženijní zabezpečení od nadřízeného štábu.

Plánovací proces pak zahrnuje přijetí rozhodnutí k organizaci ženijního zabezpečení, vydání bojových nařízení a nařízení pro ženijní zabezpečení a zpracování (upřesnění) **Plánu ženijního zabezpečení frontové obranné operace** s textovou přílohou.

Jeho přímým organizátorem je NŽV frontu se svým štábem. Celkový proces vlastního řízení ženijního zabezpečení první obranné operace bude především ovlivňován faktorem času. Proto NŽV se svým štábem musí neustále sledovat vývoj bojové situace na frontě a znát počet i bojeschopnost ženijních útvarů a svazků, které má k danému času k dispozici. Dále na základě vývoje situace a růstu bojových možností ženijního vojska frontu a armád umět je racionálně využívat pro plnění rozhodujících úkolů ženijního zabezpečení a současně sledovat průběh mobilizace a přesun zmobilizovaných ženijních svazků a útvarů z hloubky. Dbát též na postupné vytváření bojového uskupení ženijního vojska.

Na plnění úkolů ženijního zabezpečení se budou podílet všechny druhy vojsk, speciálních vojsk a týlu. Ženijní vojsko bude plnit tyto hlavní úkoly:

- ženijní průzkum nepřítelů a terénu,
- ženijní budování pásem obrany,
- zřizování systému ženijních zatarasů,
- příprava a údržba cest a přepravišť přes vodní překážky pro přesuny a manévry vojsk.
- maskování vojsk a plnění ženijních opatření operačního maskování,
- těžení a úprava vody a zřizování vodních stanic.

Na základě zhodnocení současného stavu bojové pohotovosti vlastních vojsk i možností nepřítelů, můžeme vycházet z předpokladu, že bude k dispozici minimální čas, který zabezpečí uskutečnění bezprostředních příprav do zahájení nepřátelské agrese.

Tento časový faktor bude mít bezprostřední vliv i na plnění úkolů ženijního zabezpečení. Proto je hlavní důraz položen na ženijní budování obrany a zatarasování.

Prvořadým opatřením, které má za této situace rozhodující význam z operačního hlediska, je obsazení **pásma překrytí** silami PS a vyčleněnými vojsky stále pohotovosti.

Celková hloubka pásma přikrytí je 20 až 40 km, s předním okrajem 1 až 3 km od státní hranice, v závislosti na charakteru terénu. Buduje se o jednom až dvou obranných postaveních, s využitím objektů polní obrany. **Ženíjní budování obranných postavení** vojsk přikrytí zahrnuje vybudování rotních opěrných bodů a praporečnických obranných, palebných postavení dělostřelectva, vojska PVO, čar rozvinutí PTZ a čar zaminování POZ, míst velení a prostorů bojového rozmístění oddílů taktických raket.

Rozsah budování však bude záviset na:

- množství a odolnosti vybudovaných objektů polní obrany a ženíjní úpravě terénu v rámci OPSÚ,

- připravenosti a vycvičenosti jednotek v zaujímání a uvedení do pohotovosti těchto objektů a zařízení,

- času, který budou mít jednotky k dispozici k obsazení objektů polní obrany a jejich doplnění nově vybudovanými opevnovacími objekty,

- počtu sil a prostředků vyčleněných pro budování obrany a stupni mechanizace zeminých prací,

- terénních podmínkách, počasí, roční a denní době.

Na ženíjním budování míst velení, prostorů bojového rozmístění oddílů taktických táh a hloubení zákopů a okopů pro bojovou techniku pomocí ženíjní techniky se v pásmu přikrytí s největší pravděpodobností budou podílet ženíjní jednotky vojsk přikrytí a prvosledových divízi.

Zřizování systému ženíjních zátarasů a aktivace stálých zařízení k ničení se v pásmu přikrytí uskutečňuje na zvláštní rozkaz NGŠ ČSLA 1. ZMNO, který může být vydán bezprostředně po zaujetí pásma přikrytí. Na jeho zřizování se podílejí technické hlídky od rot PS, ženíjní čety od brigád PS a motostřelecké a ženíjní čety od vojsk přikrytí. Ty v obranném úseku pluku mohou za den položit 3400 až 4800 PT min, připravit k ničení do 5 km komunikací, zřídí 1 uzel zátarasů a aktivovat 3 stálá zařízení k ničení v silničních objektech. Tímto způsobem může být v pásmu přikrytí dosaženo hustoty zátarasení 0,2 až 0,3.

Pro zabezpečení přesunu se pro každý pluk v pásmu přikrytí udržuje jedna podélná osa.

Dalším velice důležitým úkolem za dané situace je zabezpečení přesunů vojsk a

zaujetí prostorů v operační sestavě frontu. Ženíjní vojsko jej zabezpečuje **připravou a údržbou cest a přepraviště přes vodní toky.**

Komunikační síť zřizovaná v obranném pásmu frontu spolu s přepravištěm přes vodní překážky musí zabezpečit vedle přesunu i manévry s důrazem na raketové vojsko, dělostřelectvo, raketové vojsko PVO, všechny zálohy (armádní i frontové) a potřeby frontového letectva.

Celkem je třeba zabezpečit silami ženíjního vojska komunikační síť v obranném pásmu frontu v tomto rozsahu:

- **na stupni divize:** 1 až 2 podélné cesty, 1 příčná cesta a 2 až 4 cesty pro manévry druhými sledy a zálohami k čarám rozvinutí nebo palebným čarám o celkové délce 100 až 130 km,

- **na stupni armády:** 2 až 3 podélné cesty, 1 až 2 příčné cesty a 4 až 6 cest pro přesun 2. sledu armády na čáru zasažení o celkové délce 600 až 800 km,

- **na stupni frontu:** 2 až 4 podélné cesty, 1 až 2 příčné cesty a 8 až 10 cest pro přesun druholedové armády na čáru zasažení o celkové délce 1000 až 1800 km.

Při jejich přípravě bude nutné využívat stávající komunikační síť na našem teritoriu. Při její hustotě 60 až 70 km na 100 km² budou tyto cesty většinou zabezpečeny silnicemi 1. a 2. třídy.

Mnohem složitější situace nastane při zabezpečení přepraviště přes vodní překážky. Lze předpokládat až:

- 100% zničení mostů přes široké vodní překážky (250 až 600 m),

- 40% zničení mostů přes střední vodní překážky (100 až 250 m),

- 10 až 15% zničení mostů přes úzké vodní překážky (do 100 m).

To vyžaduje zabezpečit silami divize přemostění 2 úzkých vodních překážek na divizních cestách, na armádních cestách přemostění až 2 středních a 3 až 4 úzkých vodních překážek a na cestách frontu přemostění 1 až 2 širokých a 2 i více středních vodních překážek.

K zabezpečení těchto úkolů jsou **na stupni divize** k dispozici:

- pontonová rota, která je schopna zřídí 2 mostová přepraviště PMS o zatížitelnosti 60 t, každé o délce 65 m,

- přepravní výsadeková rota, která je schopna zřídí jedno přívozové přepraviště z převážecích soulodí GSP o zatížitelnosti

nosti 52 t a 3 plavidlová přepraviště z páso-
vých obojživelných transportérů o za-
tížitelnosti 10 t,

— ženijní komunikační rota, která upra-
ví za den 50 km cest, včetně přemostění
úzkých vodních překážek mechanizovaný-
mi mosty až do délky 54 m.

Na stupni armáda:

— pontonový pluk, který je schopen zří-
dit 3 mostová přepraviště PMS o zatížitel-
nosti 60 t, každé o délce 227 m,

— ženijní silniční mostní pluk, který
upraví za den až 400 km armádních cest
včetně přemostění vodních překážek ní-
zkovodními dřevěnými mosty spolu s pří-
pravou prvků o délce 180 m.

Na stupni front:

— pontonová brigáda, která je schopna
zřídit 4 mostová přepraviště PMS o zati-
žitelnosti 60 t, každé o délce 227 m, 6 pří-
vozových přepravišť z převážecích soulodí
GSP o zatížitelnosti 52 t a 6 plavidlových
přepravišť z pásových obojživelných trans-
portérů o zatížitelnosti 10 t,

— ženijní silniční mostní brigáda, kte-
rá upraví za den 600 km frontových cest
včetně přemostění vodních překážek ní-
zkovodními dřevěnými mosty spolu s pří-
pravou prvků o délce 240 m.

Tento rozsáhlý úkol lze splnit jen s vy-
užitím všech sil a prostředků a v úzké
součinnosti se silničním vojskem týlu. Je-
jich použití je však přímo vázané lhůtami
jejich mobilizační pohotovosti, mírovou
dislokací i bojovou činností nepřítele. Pro-
to s použitím pontonových útvarů z ar-
mádního a frontového kompletu je možné
počítat druhý až třetí den a ženijních sil-
ničních útvarů třetí až čtvrtý den po zmo-
bilizování. To vyžaduje jejich přísnou cen-
tralizaci a zasazení na plnění úkolů v sou-
ladu s rozhodnutím velitele fronty.

Rozhodujícím úkolem pro celkový vývoj
a průběh obranné operace bude obsazení
a **budování jednotlivých pásem obrany**
s těžištěm na hlavní pásmo a **řizování sy-
stému taktických a operačních zátarasů**
s důrazem na směry předpokládaných úde-
rů nepřítele.

Rozsah ženijního budování obranného
pásma fronty určuje velitel fronty. Při
stanovení času a pořadí prací se musí pře-
devším brát v úvahu operační situace, na-
plněnost svazků, množství ženijních sil a
prostředků vyčleněných pro budování, cha-
rakter terénu a roční doba.

Ženijní budování hlavního pásma obrany
začíná okamžitě po jeho zaujetí vyčleně-
nými svazky. Uskutečňuje se všemi druhy
vojsk, nepetržitě ve dne i v noci, s ma-
ximálním využitím ochranných a maskova-
cích vlastností terénu, objektů polní obra-
ny, SLO, ženijní techniky, tržavin, typizo-
vaných konstrukcí a materiálu z místních
zdrojů.

Pořadí opevňovacích prací musí zabez-
pečit nepřetržitý nárůst efektivního využí-
tí všech palebných prostředků a bojové
techniky, ochranu živé síly a objektů týlu
proti účinkům všech zbraní a prostředků
ničení nepřítele, zvyšovat odolnost míst ve-
lení a zabezpečovat trvalou pohotovost
vojsk k odrazení útoku nepřítele. První
den ženijního budování obrany se počítá
s využitím pracovních sil v trvání 12 až 15
hodin, druhý den a další dny maximálně
10 až 12 pracovních hodin.

Ženijní budování zahrnuje:

— objekty pro vedení palby, pozorování,
ukrytí osob, techniky a materiálu v posta-
veních motostřeleckých a tankových útva-
rů prvního a druhého sledu (základem jsou
rotní opěrné body spojené do praporečnických
rajónů obrany),

— prostory bojového rozmístění raketo-
vých a protiletadlových raketových útvarů,

— palebná postavení dělostřelectva, pa-
lebné čáry tankových útvarů a protitan-
kových záloh, čar protiztečí, prostorů roz-
místění záloh, míst velení, záložních a
klamných prostorů.

Ženijní vojsko, zpravidla organické jed-
notky divizí prvního sledu s ženijní tech-
nikou, bude použito k plnění nejsložitě-
jších úkolů, mezi které patří hloubení zá-
kopů a spojovacích zákopů, okopů pro bo-
jovou techniku, krytů pro speciální tech-
niku a zásoby materiálu, budování složi-
tých staveb, včetně míst velení.

K budování **armádních pásem obrany, příčných postavení a čar zasazení** k vede-
ní armádních protiúderů je především před-
určen ženijní opevňovací prapor z ženij-
níku a zásoby materiálu, budování složi-
tých prostředků je schopen za 24 hodin vybu-
dovat hlavní ochranné stavby v obranném
pásmu druhosledové divize. Za příznivých
podmínek může být použit na směr hlavní-
ho úderu nepřítele při budování 3. a 4.
postavení v hlavním pásmu obrany.

K budování frontových pásem obrany
bude zpravidla využit ženijní opevňovací
prapor frontového ženijního technického
pluku.

Při propočtech můžeme počítat s tím, že ztráty na živé síle budou záviset na stupni ženijního budování obrany. Náso-

bek snížení ztrát v závislosti na stupni ženijního budování obrany je uveden v tabulce.

Tabulka

Druh použitých zbraní		Stupeň ženijního budování	
		práce 1. pořadí	práce v dalším pořadí
Konvenční zbraně		2-2,5 ×	5 ×
Jaderné zbraně	vzdušný úder	7 ×	11 ×
	pozemní úder	3 ×	5 ×

Poznámka: Obsah prací jednotlivých pořadí je uveden v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA Všeob-Ř-1, čl. 383.

Systém ženijních zátarasů je zřizován v souladu se zámyslem operace s využitím přírodních překážek v těsné návaznosti na komplexní palebné ničení a činnost vlastních vojsk. Je nutné vycházet z toho, že ženijní zátaras už není pouze pasivní prostředek způsobující nepříteli ztráty hlavně na bojové technice a živé síle, ale je aktivním prostředkem, který znemožňuje manévry jeho vojsky. Tento systém se upravuje podle vývoje bojové situace a rozhodnutí vševojskových velitelů s důrazem na směry činnosti hlavních úderných uskupení nepřítelů s cílem zastavit nebo zpomalit jeho postup a přinutit ho k manévru, který je výhodný pro naše vojska.

Na zřizování taktických zátarasů v obranných pásmech divizí prvního sledu se podílejí ženijní jednotky a vyčleněné vševojskové jednotky vševojskových divizí a ženijní prapory armádní ženijní brigády. Vedle kladení minových polí, aktivace stálých zařízení na komunikacích a komunikačních objektech zřizují uzly zátarasů a nevýbušné zátarasy.

Ke zřizování operačních zátarasů jsou předurčeny ženijní útvary ženijního vojska armády a frontu. Jejich hlavním úkolem je omezit manévry nepřítelů v hloubce operační sestavy vojsk armády a frontu a znemožnit mu obsazení operačně důležitých objektů a prostorů. Zahrnují uzly zátarasů, přípravu komunikačních směrů k ničení, ničení důležitých objektů na železničních a silničních tazích a zřizování zátarasových prostorů.

Nejdůležitější charakteristikou systému ženijních zátarasů je **hustota zatarasení** (před postavením, úsekem, pásmem). Je vyjádřena poměrem celkové délky protitankových zátarasů v kilometrech k celkové šířce tankového terénu tohoto postavení, úseku, pásma. Tato hustota zatarasení může dosáhnout při přípravě obrany na hlavních směrech těchto hodnot:

- před hlavním pásmem obrany 1,
- v hloubce hlavního pásma obrany 0,4 až 0,6,
- celkem v hlavním pásmu obrany 1,4 až 1,6,
- v operační hloubce armády 0,4—0,6,
- celkem v pásmu obrany armády 2 až 2,5,
- celkem v pásmu obrany frontu 3—4.

Dosažení požadovaných hustot zatarasení bude především ovlivněno dobou dosažení bojové pohotovosti ženijního vojska. Proto bude nezbytné postupně zmobilizované ženijní a ženijní zatarasovací útvary vyvádět do ohrožených prostorů a s nimi zřizovat zátarasy na zjištěných hlavních směrech útoku nepřítelů.

Rozhodující úlohu při vedení obranné operace má nárůst hustoty zatarasení na skutečných směrech útoku úderných uskupení nepřítelů. Dosahovat se toho bude aktivací připravených taktických zátarasů, manévrem zátarasy pohyblivými odřady zatarasovacími všech stupňů a minovým na dálku prostředky dělostřelectva, letectva a ženijního vojska. Tím se hustota zataras-

sení může zvýšit v hlavním pásmu obrany na 2 až 2,5; v pásmu obrany armády na 4 až 5 a v pásmu obrany frontu na 6,5 až 8.

Ženíjní opatření k zabezpečení frontového protiúderu se plánují jak při přípravě, tak i v průběhu vedení obranné operace na základě analýzy vševojskové situace a podmínek, za kterých bude protiúder veden. Opatření zahrnují:

- zabezpečení přesunu protiúderného uskupení na čáru zasazení,

- zabezpečení zasazení a rozvinutí protiúderného uskupení do útoku,

- ženíjní zabezpečení bojové činnosti vojsk, která vedou protiúder.

Na plnění jednotlivých úkolů ženíjního zabezpečení se budou podílet všechny druhy vojsk, ale hlavní tíhu ponese ženíjní vojsko všech stupňů.

Přesun bude zabezpečen úpravou a údržbou cest a náhradních přepravišť silami a prostředky ženíjního vojska frontu a ženíjního vojska armády v dotyku. Celkově bude zapotřebí 2 až 3 cest na vyvedení každé divize na čáru zasazení. Úpravu cest uskuteční ženíjní silniční mostní brigáda frontu a ženíjní silniční mostní pluk armády v dotyku v celém pásmu přesunu až po čáru rozvinutí do praporek proudů. Zřízení náhradních mostových přepravišť na vodních překážkách bude zabezpečeno

z prostředků ženíjní zálohy frontu a armády tvořené pontonovou brigádou a pontonovým plukem.

Pro přesun bude nezbytné vyčlenit na čela proudů z vlastních sil přesunujících se svazků a útvarů odřady k zabezpečení pohybu. Zvláštní pozornost během přesunu je třeba věnovat překonávání nepřátelských zátarasů zřízených na komunikacích a přepravištích minováním na dálku. K zabezpečení jejich překonávání musí být připraveny a materiálně zabezpečeny vyčleněné jednotky z každého druhu vojska. V každé vševojskové a vojskové rotě po družstvu (osádce) a v praporu po četě.

Zasazení a rozvinutí je zabezpečeno ženíjním budováním čáry zasazení (dělá ženíjní vojsko frontu a vojska v dotyku) a ochranou boků protiúderného uskupení provedením manévru zátarasy pohyblivými odřady zatarasovacími frontu a armády v dotyku v součinnosti s protitankovými zálohami. Při rozvinutí našich vojsk bude nepřítel uskutečňovat minování na dálku s použitím raketometných, dělostřeleckých a leteckých systémů. Budou se překonávat mechanickým, výbušným nebo kombinovaným způsobem.

Ženíjní zabezpečení boje vojsk, která vedou protiúder, je stejné jako při útoku. Je však při něm třeba posílit jejich bojovou činnost hlavně ženíjnými a ženíjnými odminovacími a odtarasovacími jednotkami.

Značná část útvarů a jednotek ženíjního vojska je na snížených počtech. Proto je třeba věnovat maximální pozornost zvyšování úrovně mobilizační připravenosti velitelů a štábů, organizaci zmobilizování ve stanovených normách s plným materiálním a technickým zabezpečením a bojovému stmelení jednotek.

Dále je nutné položit důraz na splnění úkolů stanovených Rozkazem ministra ná-

rodní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA a Směrnice pro operační a mobilizační přípravu v oblasti přípravy velitelů a štábů, výcviku vojáků v záloze, v technickém a týlovém zabezpečení.

Z těchto skutečností vyplývá, že jednou z rozhodujících forem přípravy ženíjních útvarů jsou stmelovací cvičení, která je třeba dokonale organizačně připravit a materiálně a technicky zabezpečit.